

Globalizacija i globalna američka politika

RADOVAN VUKADINOVIĆ*

Sažetak

U suvremenom procesu globalizacije vodeće mjesto zauzimaju Sjedinjene Američke Države. Globalna američka nadmoć u političkoj, vojnoj, gospodarskoj i kulturnoj sferi ide usporedo s trendovima globalizacije, postavljajući u prvi plan aktivnost globalnog lidera. Stvaranje novoga strategijskog pristupa u kome je Amerika trebala izgraditi svoju viziju novih odnosa, ali i globalne vodeće uloge, teklo je postupno i oprezno. U dva Clintonova mandata sazrijevanje toga novog pogleda dobilo je i konkretne obrise u praktičnim akcijama, te se čini da će proces traženja vodećeg mjesta biti dovršen. U sljedeći milenij američka politika ući će kao definirana i organizirana aktivnost, sa čvrsto zacrtanim globalnim ciljevima.

Globalizacija o kojoj se danas toliko govori i piše sve više se može postaviti kao model razvoja koji ne predstavlja izbor, već je to suvremena stvarnost međunarodnih odnosa. Ne ulazeći u različite analize pojma, sadržaja i glavnih aktera globalizacije, možda je na ovom mjestu najbolje citirati lapidarnu definiciju zamjenika američkog državnog sekretara, S. Talbota, koji kaže kako: “ono što se događa tamo ima značenje ovdje”.¹ Šef Svjetske trgovinske organizacije (WTO) Renato Ruggiero postavio je, pak, formulu koja bi trebala povezati gospodarske i političke aspekte globalizacije, te je u njegovom viđenju: globalizacija = rast, razvoj i mirni, na suradnji utemeljeni, međunarodni odnosi.²

U svakom slučaju, ideologija globalizacije ideologija je bogatih i visokorazvijenih zemalja, prije svega Sjedinjenih Američkih Država. Iako se u suvremenom procesu globalizacije može govoriti o strukturi globalnog sustava, koji ima oblike policentričnosti, ipak je posebno značajna uloga vodeće globalne sile – SAD-a. Globalna američka nadmoć u političkoj, vojnoj, gospodarskoj, tehnološkoj i kulturnoj sferi ide usporedo s trendovima globalizacije, postavljajući u prvi plan aktivnost globalnog lidera. U procjepu između velikoga novog vodstva, koje se nameće kao nužnost, zatim nespремnosti da se preuzme takva uloga samostalno i trajno, te isto tako izraženih

*Radovan Vukadinović, redoviti profesor Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu na predmetu Međunarodni politički odnosi.

¹ Talbot, S., Globalization and Diplomacy: A Practitioner's Perspective, *Foreign Policy*, jesen 1997.

² *International Herald Tribune*, 27. studenoga 1997.

izolacionističkih stajališta, profilira se novi američki vanjskopolitički globalni strategijski pogled. U dva Clintonova mandata upravo sazrijevanje toga novog pogleda i traženje mjesta za Ameriku, kao vodeću globalnu silu, čini se da će biti u velikoj mjeri dovršeno, te da će u sljedeći milenij američka politika ući kao definirana i organizirana aktivnost, sa čvrsto zacrtanim globalnim ciljevima.

I. Osnovni okviri vanjskopolitičke strategije

U svom prvom mandatu Clintonova administracija postavila je strategiju angažiranja i širenja³, što je trebalo značiti da se američka politika usmjerava najprije prema novim zemljama koje su kretale putem demokratskog razvitka. Time je skupina demokratskih zemalja na karti svijeta trebala biti proširena, a od gospodarskog i vojnog jačanja novih demokracija očekivalo se da će se automatski ubrzati proces demokratskog i tržišnog razvoja, da će se pojačati liberalne tendencije u zemljama gdje vlada diktatura i autokracija, te na kraju, da će sve to zajedno omogućiti pružanje humanitarne pomoći zemljama koje su na najnižoj razini razvoja.

Američka vodeća uloga u tim globalnim promjenama postupno se isticala kao potrebna i nužna, i to u spletu povezivanja domaćeg i međunarodnog razvoja. Pri kraju svoga prvog mandata, predsjednik Clinton je to plastično izrazio riječima: “Ne možemo i ne trebamo biti svjetskim policajcem. Ali kada su naši interesi i vrijednosti ozbiljno ugroženi i kada možemo nešto učiniti, tada moramo djelovati i predvoditi.”⁴ Američko vodstvo trebalo bi se ogledati na dva načina:

- kao odgovor na neposredno ugrožavanje američkih interesa, djelovanjem režima optuženih za terorizam, ili pak izbjijanjem etničke, rasne ili religijske mržnje,
- u investiranju u očuvanje sigurnosti, blagostanja, mira i slobode, što može spriječiti pojavu naglih opasnosti.

Državni sekretar Warren Christopher načelo američkog globalnog vodstva postavio je na prvo mjesto među trajnim načelima vanjske politike, u skladu s “prirodnim poretkom, potrebama i interesima i ograničenjima SAD”. Drugo načelo je jačanje institucija koje tvore osnove mira i blagostanja (NATO, WTO, UN, Svjetska banka). Treće načelo veže se uz jačanje demokracije i ljudskih prava, čime SAD daju izraz idealima na kojima one same počivaju, podupirući time i svoje interese. I na kraju, kao četvrto načelo američkog vodstva, Christopher je istaknuo potrebu održavanja konstruktivnih odnosa s velikim državama: saveznicima iz Zapadne Europe, Japanom ali isto tako i s nekadašnjim suparnicima Kinom i Rusijom.⁵

³ Strategija *engagement & enlargement* prvi je put objelodanjena 1994. godine, a u široj verziji prezentirana je 1996. Ona je po mnogo čemu bila katalog namjera, a mnogo manje je predstavljala vanjskopolitičku doktrinu. S vremenom su i zamjerke Clintonovoj administraciji, koje su tvrdile da ona nema strategijskog pogleda i da samo odgovara na događaje, ipak postajale nešto blaže.

“A National Security Strategy of Engagement and Enlargement”, The White House, veljača 1996.

⁴ *U.S. Department of State Dispatch*, 21. listopada 1996.

⁵ *U.S. Department of State Dispatch*, 22. siječnja 1996.

Uz ta službena stajališta, proces formuliranja i definiranja američkih nacionalnih interesa, a time i traženja mjesta u posthladnoratovskom svijetu, tekao je prilično polagano. Jedan od prvih dokumenata koji je trebao biti izvanstranački pogled na ulogu Amerike i njezine globalne zadaće izrađen je u *Council for Foreign Relations* pod vodstvom Zbigniewa Brzezinskog. Uvjereni da američka politika prepolagano traži svoje mjesto i da u svijetu brzih promjena, kada treba brzo reagirati, američka politika kasni, uz istodobnu neodlučnost preuzimanja vodeće uloge, autori studije u prvi su plan postavili određivanje vitalnih američkih nacionalnih interesa, ostavljajući po strani sve ostale interese, bez obzira na to koliko oni mogu izgledati značajni.

U vitalne interese SAD uvršteni su:

- sprječavanje i smanjivanje opasnosti nuklearnog, biološkog ili kemijskog napada na SAD,
- sprječavanje stvaranja neprijateljske hegemonijske sile u Europi ili Aziji,
- sprječavanje stvaranja takve sile u blizini američkih granica ili sile koja bi nastojala steći kontrolu plovnih putova,
- suprotstavljanje mogućnostima narušavanja postojećeg globalnog sustava (svjetske trgovine, financijskog tržišta, dopliva energije i okoliša)
- osiguravanje postojanja i preživljavanja američkih saveznika.⁶

Eventualno napuštanje nekoga od tih vitalnih interesa značilo bi kraj sadašnje američke uloge u svijetu, jer je svaki od njih nuždan za uspješan razvoj Amerike i za mogućnost opstanka Amerikanaca kao slobodnoga i sigurnog naroda.

Nadovezujući se na taj osnovni teorijsko-politički fundament globalnog djelovanja, u svibnju 1997. objavljen je programski dokument *A National Security for New Century*, koji je spoj stečenih iskustava iz prvog Clintonovog mandata i novi pogled na mjesto i ulogu Amerike. Jasno postavljajući vezu između svjetskog razvoja u novim uvjetima globalnih povezanosti i američkog uspješnog razvoja, *National Security* jasno precizira: "... jačanje američkog vodstva i angažiranje u svijetu ima vitalno značenje za sigurnost SAD i čini svijet sigurnim."⁷ Unoseći stanovitu kategorizaciju vrijednosti ciljeva, dokument uz pitanje vitalne sigurnosti ističe na drugom mjestu potrebu jačanja američkog dostupa vanjskim tržištima i podršku jačanju demokracije u svijetu.

Posebna pozornost poklanja se tradicionalnim američkim saveznicima i prijateljima: europske zemlje i Japan koji se i dalje smatraju kao glavni dijelovi nove globalne demokratske strukture. No uz tradicionalne europske saveznike dodane su prvi put i zemlje srednje Europe, što je samo trebalo potvrditi vrijednost ulaska triju članica u NATO i široko američko nastojanje da se nove demokracije što brže i što djelotvornije integriraju u postojeću europsku strukturu.

⁶ *America's National Interests: A Report from the Commission on America's National Interests*, Council for Foreign Relations, Washington 1996.

⁷ *A National Security Strategy for a New Century*, *The White House*, veljača 1997., str.2.

Promatrajući zemlje koje imaju posebno mjesto u međunarodnim odnosima i koje ili zbog svoje veličine, prošlosti ili pak potencijalne snage mogu biti značajne u budućnosti, stratezi iz Bijele kuće namijenili su važno mjesto tzv. *key nations* oko kojih bi trebalo graditi nove odnose utemeljene na partnerstvu. Sve te prijateljske zemlje zajedno trebale bi tvoriti značajnu strukturu ispunjenu suradnjom, koja bi pod američkim vodstvom u velikoj mjeri mogla rješavati i šira pitanja globalnog razvoja.

Dva velika bivša protivnika: NR Kina i Rusija, unatoč različitim ocjenama na koje te zemlje nailaze u Americi, kao i različitim prikazima trendova njihova razvoja, dobile su poziv na partnersku suradnju. Time se željelo vrata suradnje ostaviti otvorena, uz mogućnost stalnog angažiranja i proširivanja odnosa. Samim tim, ukoliko bi tokovi povezivanja pozitivno tekli uz stvaranje partnerskog odnosa predviđena je i mogućnost zajedničkog djelovanja u pravcu izgradnje novoga svjetskog poretka i davanja važnog mjesta Kini i Rusiji. Svakako, imajući na umu pozicije obiju zemalja, a posebice njihov odnos spram svjetskom poretku, očekuje se da bi ipak koristi koje bi trebale proizaći iz njihove integracije sa svjetskim sustavom trebale biti dostatno snažni argumenti koji će približavati i Peking i Moskvu Washingtonu. Na toj razini približavanja trebalo bi i dalje očekivati da bi njihova suprotstavljanja novom svjetskom poretku morala slabiti.

U usporedbi sa strategijom *engagement & enlargement* podržavanje demokracije, iako se našlo na važnom mjestu, ipak je donekle spušteno u rangu strategijskih prioriteta. Umjesto toga, pojačan je akcent na jačanju i modificiranju odnosa na području sigurnosti, a također i u pogledu mogućnosti stvaranja "novih struktura". To je jasno pokazalo pravac kojim administracija želi ići u pogledu očuvanja *status quo* i osiguranja dugotrajne stabilizacije u globalnim okvirima. U praktičnom pogledu, taj pristup se posebice razvijao pod utjecajem američkog uvjerenja u vrijednost očuvanja razvete snage, kao i stalnog Clintonovog susretanja s vodećim svjetskim državicima.

U procesu pripremanja strategijskog pogleda na globalnu ulogu Sjedinjenih Država veliko značenje imale su američke unutarnje diskusije u kojima se pokušalo odgovoriti na pitanje kakvo treba biti američko vodstvo i kakav treba biti karakter američkog angažiranja na međunarodnoj areni. Unatoč različitim pogledima na karakter i sadržaj, početno polazište o potrebi vodeće američke uloge bilo je izvan diskusije⁸.

Tri različite vrste mišljenja dovele su i do tri različite moguće opcije američkoga globalnog djelovanja:

1. američko angažiranje potrebno je u većini sukoba koji na međunarodnoj sceni predstavljaju izazov destabilizacije ili opasnost od promjene odnosa snaga na štetu SAD,
2. djelomično ograničavanje dosadašnjih aktivnosti s očuvanjem, pa čak i jačanjem, postojećih saveza, uz pretpostavku da će se suprotni interes stalnih ili potencijalnih protivnika uravnotežiti, ne mijenjajući odnos snaga u korist SAD i ne stvarajući neke opasnosti interesima Amerike,

⁸ Vidi o tome: Posen, B. R., Ross, A. L., "Preserving Unipolar Moment: Realist Theories and U.S. Grand Strategy After the Cold War", *International Security* 1997. br. 4.

Brinkley, D., "Democratic Engagement: The Clinton Doctrine", *Foreign Policy* 1997.

3. glede posebnoga geografskog položaja SAD-a, kao i vojne prednosti nad potencijalnim protivnikom, napuštanje od strane SAD-a dosadašnjih saveza i obveza koje iz njih proizlaze uz puno očuvanje slobode djelovanja u slučaju nekih kritičnih situacija koje bi mogle ugroziti američku sigurnost.

Ta mješavina različitih pristupa, u kojima se tražilo odgovor na nove svjetske situacije i mjesto Amerike, pokazali su svu dubinu problema s kojima se suočava američka strategija.⁹ Od izolacionističkog nastojanja da se ostane izvan svjetskih aktivnosti, pa do dinamičnog globalnog i svestranog angažiranja tekao je dug put promišljanja, koji uostalom nije imao jednokratno značenje. U tim strategijskim debatama stvarali su se okviri novoga globalnog pristupa, vezanog uz dulje razdoblje, i profil vojne sile koju je trebalo izgraditi. Usporedo s tim tekla je i debata o tome kakve najpogodnije forme, metode i sredstva vanjskopolitičkog djelovanja treba primjenjivati. U tom sklopu analizirala se i mogućnost jednostranog američkog djelovanja ili pak potreba da se djeluje multilateralno zajedno sa saveznicima i uz pomoć međunarodnih organizacija.

U praktičnoj izvedbi Clintonova politika tvorila je mješavinu prve i druge opcije. Želeći pokazati svoju vodeću globalnu ulogu, Clintonova ekipa bila je, spremna angažirati se na rješavanju različitih sukoba na raznim stranama svijeta, dok je s druge strane, pod pritiskom pretežito unutarnjih čimbenika ponekad morala ograničiti američke obveze na međunarodnoj areni. U tom stalnom sukobu između želja administracije za globalnim djelovanjem i kongresne većine nespemne za davanje pristanka na veliko angažiranje, Clintonova ekipa morala je voditi računa o naporu da se upravo radi smirivanja Kongresa ne vode značajnije akcije multilateralnog karaktera. Odlučno se suprotstavljajući djelovanju preko međunarodnih institucija, američki kongresmeni su jasno podupirali vlastite političke i gospodarske interese, tražeći jednostrano američko djelovanje kao jamstvo upravo prioriteta američkih interesa i očekivanja da će to biti glavni motiv globalnog djelovanja.¹⁰

U praksi, to je značilo da je Kongres brzo spreman podržati sankcije protiv zemalja koje su stale na put američkim interesima, ali je istodobno ta brzina kažnjavanja ponekad Bijelu kuću lišavala elastičnosti, a u slučaju Irana vodila je suprotnim rezultatima od onih koje se očekivalo.

Polazeći od tvrdnje da samo snažna Amerika može voditi svijet u novi milenij, prezentirani su pravci strategijske akcije:

- širenje NATO-a, razvijanje Partnerstva za mir i partnerstva s Rusijom i Ukrajinom,
- promocija slobodne trgovine,
- snažna kontrola naoružanja,

⁹ Neki analitičari jednu od vodećih dilema vide i u sukobu između želje da se promoviraju američki ekonomski ciljevi i problema ljudskih prava. U doba "geoekonomije bilo je jasno koji dio će SAD žrtvovati", Cox, M., *US Foreign Policy after the Cold War*, London 1995., str. 37.

¹⁰ Huntington, S., *The Erosion of American Interests*, Foreign Affairs, rujan-listopad 1997.

- multinacionalna suradnja u borbi protiv terorizma, korupcije, kriminala i prodaje droge.¹¹

U nastojanju da se nakon debate olakša definiranje strategije globalnog djelovanja, redefinirani su interesi SAD-a za koje se tvrdi da se mogu podijeliti na tri različite razine:

- na *vitalne interese* – svi oni koji osiguravaju opstanak, sigurnost i vitalnost nacije, sigurnost SAD-a i njegovih saveznika. U cilju očuvanja vitalnih interesa upotrijebit će se sva sredstva, uključujući i vojne snage,
- na *značajne nacionalne interese* – ne ugrožavaju nacionalnu sigurnost SAD-a, ali mogu utjecati na blagostanje i karakter uvjeta u kojima živi SAD,
- na *humanitarne i druge interese* – također u fokusu američkog promatranja, a kršenje ljudskih prava, pomoć demokratskim vlastima, civilna kontrola nad vojskom i humanitarna pomoć predstavljaju upravo područja gdje je Amerika spremna pružiti pomoć.¹²

Vodeći računa o američkoj nacionalnoj sigurnosti kao preduvjetu uspješnog globalnog djelovanja ističe se da postoje tri velika nacionalna cilja na kojima počiva američka nacionalna sigurnost:

- održavanje sigurnosti
- povećanje ekonomskog prosperiteta
- promocija demokracije.

Pod održavanjem sigurnosti podrazumijeva se kontrola izazova u obliku regionalnih sukoba i međudržavnih konflikata, transnacionalni terorizam, širenje opasnih tehnologija, oružja za masovno uništavanje, djelovanje stranih obavještajnih službi i sl.

Povećanje ekonomskog prosperiteta ističe se kao nužnost, s obzirom na to da 95% svjetskih potrošača živi izvan SAD-a, te je multilateralnim i regionalnim aktivnostima potrebno postići ubrzanje trgovinskih tokova i gospodarsko stabiliziranje. Djelatnosti WTO mogu biti vrlo korisne, posebice ako budu praćene dodatnim regionalnim stvaranjem zona slobodne trgovine i jačanjem ekonomskih odnosa.

Promociji demokracije kao najbolji primjer služe zemlje srednje i istočne Europe, te zemlje bivšeg SSSR-a u Aziji, gdje je postignut znatan napredak u tranzicijskom procesu i stvaraju se uvjeti za demokratski razvoj.¹³

¹¹ A National Security Strategy for a New Century, *The White House*, listopad 1998.

¹² Ibid., str. 5-6.

¹³ Ibid., str. 29.

II. Američko globalno vodstvo u akciji

Američka državna tajnica Madeleine Albright podijelila je američke aktivnosti na međunarodnom planu u četiri skupine. Po njezinoj podjeli, američka politika ima svoje posebne ciljeve i zadaće:

- prema zemljama koje su potpune članice međunarodnog sistema,
- prema državama koje se nalaze u procesu tranzicije,
- prema slabim zemljama koje se bore za svoj opstanak,
- prema državama koje ne prihvaćaju pravila ponašanja u međunarodnom sistemu i koje na taj način predstavljaju i najveće izazove novom svjetskom poretku.¹⁴

No ako se analizira globalne aktivnosti američke politike, možda je najlakše razmotriti njezine konkretne učinke na geostrategijskim cjelinama, gdje je istodobno i najbolje vidljiva mogućnost realizacije zacrtanih strategijskih ciljeva i načela.

I. Europa i Euroazija

Pad Berlinskog zida, rušenje socijalizma u Europi i nestanak Sovjetskog Saveza omogućili su da se područje Europe i Euroazije tretira geostrategijski kao jedna velika cjelina u kojoj američka politika ima znatne interese. Od transatlantskih veza, novog tretiranja zemalja srednje Europe i pokušaja pronalaženja mjesta za Rusiju, Clintonova ekipa i dalje je zadržala ovo područje kao posebno važno. Njemu se, istodobno, priključila i snažna američka aktivnost u Jugistočnoj Europi, čime je u velikoj mjeri zaokružen europski krug kao područje od dugoročnoga američkog angažmana.

Transatlantski odnosi u novim uvjetima pokazali su, s jedne strane, trajnost veza i opredjeljenje što je praćeno globalnim gospodarskim i financijskim nitima, političkim i kulturnim vezama,¹⁵ kao i uvjerenjem da je zapadni svijet čvrsto satkan od snažnih američko-europskih veza. No, s druge strane, postalo je očito da novi europski naponi za povezivanjem mogu voditi i nekim novim oblicima samostalnijeg djelovanja, u kome bi posebice neke europske zemlje mogle u stanovitim situacijama imati drukčija mišljenja od američkih. Imajući to na umu, za razliku od Bushove administracije koja se pomalo pribijavala razvoju europske integracije, Clintonova ekipa odlučno je podržala taj proces uvjereni da će snažna Europa biti još značajniji i vredniji američki partner.¹⁶ Imajući razumijevanja za procese odlučivanja i djelovanja europske petnaestorice, Washington je poduzeo napore da i dalje EU ostane najveći američki trgovinski partner

¹⁴ Albright, M., "The Testing of American Foreign Policy", *Foreign Affairs*, studeni-prosinac 1998. str. 50-64.

¹⁵ Unatoč takvom mišljenju, ponekad se u SAD ističe da je opća stabilizacija Europe prilično fragilna i još previše vezana uz izvanjske događaje i aktere.

Hoffmann, S., *World Disorders: Troubled Peace in the Post Cold War Era*, New York, 1998. str. 9.

¹⁶ Vidi: *European Integration and American Interests: What the New Europe Really Means for the United States*, ured. G. Gedwynn, Washington, 1997.

i da se, istovremeno, zadrži primat američkih firmi koje plasiraju modernu tehnologiju na europskom prostoru.

Na političko strategijskom planu NATO je i dalje istaknut kao važan instrument povezivanja i suradnje, koji može kanalizirati pitanja zajedničkog djelovanja, ali u kome jasno na vidjelo dolazi američko vodstvo. U nizu konkretnih pitanja: proširenje NATO-a, stvaranje posebnog odnosa s Rusijom i osnivanje zajedničkih multinacionalnih snaga, američko je vodstvo bilo neprijeporno postavljeno kao najvažnije. S druge strane, američki angažman u Bosni i Hercegovini, kao i angažiranje u Makedoniji, te usmjeravanje prema Kosovu, također su postavljeni kao vitalni američki interesi oko kojih su europski saveznici dobili prostor za manifestiranje svoga sudjelovanja i podrške.

Srednjoeuropske zemlje: Češka, Mađarska i Poljska, američkom su odlukom pozvane u NATO, čime je, po mišljenju dijela analitičara, otvoren proces proširivanja atlantske organizacije. U tom je značajnom potezu, koji je inače i u Americi imao čitav niz kritičara,¹⁷ sadržano nekoliko važnih ciljeva. Oni se mogu vidjeti:

- kao uvjerenje da će jačanje NATO-a eliminirati opasnosti izbijanja nekog konflikta u Europi,
- kao jačanje američkih pozicija u novim demokracijama i stvaranje stanovitog tampona u slučaju nekoga novog širenja njemačkog utjecaja u Srednjoj Europi,
- kao ispunjavanje vakuuma koji je nastao ruskim povlačenjem i, istovremeno, potiskivanjem nekih eventualnih budućih ruskih utjecaja,
- kao razočaranost Washingtona polaganim tempom širenja EU,¹⁸
- kao stanovito nagrađivanje triju srednjoeuropskih zemalja za njihov put u demokraciju.

Uz održavanje Partnerstva za mir, potpisivanje Ugovora o partnerstvu s Ukrajinom i Partnerske povelje s baltičkim zemljama, bez davanja sigurnosnih jamstava, stvorena je široka struktura novih vojno-političkih odnosa koji, od blagog partnerstva pa do aktivne suradnje, stvaraju i uvjete za ulazak novih zemalja u NATO. Istovremeno, tri europske države koje su izvan Partnerstva (Hrvatska, Bosna i Hercegovina te Jugoslavija) još su više potencirane kao zemlje koje nemaju pozitivnih američkih ocjena, a samim time udaljene su i od procesa europskog približavanja.

U srednjoeuropskom krugu novih članica istaknuto je mjesto, *key nation* dobila Poljska. Njoj je namijenjena uloga šireg djelovanja prema Istoku i zemlje koja treba podržavati prozapadnu orijentaciju Ukrajine, Rumunjske, a i baltičkih država. Istovremeno, izravne američke investicije u Poljskoj dosegle su najvišu razinu od svih zemalja

¹⁷ Čitav niz uglednih imena suprotstavio se proširenju NATO-a: M. Mandelbaum, T. Friderman, R. Cohen, J. Golblat, F. Heibourg i dr. Poseban odjek imao je Kennanov članak u kojem istaknuti diplomat i profesor upozorava kako će proširenjem NATO-a Zapad učiniti najveću pogrešku u čitavom posthladnoratovskom razdoblju.

¹⁸ *Rocznik Strategiczny*, 1997/98, Warszawa, 1998. str. 226.

tranzicije, premašujući milijardu dolara. Očekujući da će primjer triju novih članica biti dostatan poticaj ostalim zemljama koje čekaju na članstvo u NATO (Slovenija, Rumunjska), američka politika nastojat će upravo prvu rundu proširenja posebno promovirati u težnji da se proces održi otvorenim i da članstvo bude atraktivno i drugim zemljama koje ispunjavaju kriterije.

Rusija je u Clintonovoj strategiji zadržala važno mjesto. Riječ je o zemlji koja je još uvijek nuklearna sila i koja, s druge strane, upravo svojom dubokom krizom predstavlja golemu opasnost za europski širi razvoj. Pokušaji tretiranja Rusije, odnosno njezina nastojanja da bude shvaćena kao velika sila na razini globalnog pariteta sa SAD-om,¹⁹ pokazali su se kao potpuno nerealni, a ruske krizne crte razvoja izbile su u prvi plan, potiskujući svaku ozbiljnu mogućnost realizacije nekoga ravnopravnijeg partnerskog odnosa.

Imajući na umu globalni razmjer rusko-američkih odnosa, Clintonova administracija je upravo zbog nuklearnog statusa Rusije, kao i njezina mjesta u naporima za zaustavljanjem proliferacije najnovijih vojnih tehnologija, nastojala uključiti Rusiju u svjetske tokove, kako bi joj na taj način otvorila šansu za zajedničko djelovanje s Amerikom oko ovih vitalnih pitanja. Vjerujući da bi integracija Rusije u svjetski sustav mogla biti korisna i da bi time i ruska transformacija mogla biti bezbolnija, nastojalo se pomoći ruske korake koji bi Rusiju vodili bliže Americi i Zapadnoj Europi.²⁰ To je približavanje²¹ trebalo istovremeno omogućiti da se i proces nuklearnog razoružanja održava u središtu američko-ruskih odnosa, unatoč odugovlačenju ruske Dume s ratifikacijom STARTA II.

Usporedo s tim nastojanjima ruskog približavanja svjetskom poretku podržane su i sve ruske reforme koje su išle u pravcu liberalizacije i demokratizacije. No, veliki zastoj u preobrazbi, kao i sve teža unutarnja situacija koja pokazuje da je ruski model reformi zapao u krizu, prate se s velikom zabrinutošću u Washingtonu, jer otvaraju pitanje nasljedstva Jeljcina, ali i ukupne nove ruske budućnosti. Osiromašena, ponižena i opustošena velika zemlja sve teže se može približavati svjetskom poretku, a sve injekcije gospodarskog i financijskog karaktera pokazale su se ili kao krivo usmjerene ili sasvim nezamjetne za golemo rusko prostranstvo. Totalna erozija sustava i demoralizacija društva sve više postavlja Rusiju, ne kao superdržavu, već kao superproblem globalnog značaja.

Svjesna takvih razvojnih tendencija, a i otvorene prilike koja se pruža za definitivno otklanjanje neke ruske buduće opasnosti, američka strategija pokazala se spremnom za poduzimanje mjera koje će jasno smanjiti slobodu ruskog političkog djelovanja na međunarodnoj sceni. Istodobno, poduzeti su napori da se od Baltika pa do srednje Azije

¹⁹ Vukadinović, R., *Postkomunistički izazovi europskoj sigurnosti: Od Jadrana do Baltika*, Mostar, 1997., str. 127.-131.

²⁰ Brzezinski, Zb., *The Grand Chessboard: The American Primacy and its Geostrategic Imperatives*, New York, 1997. str. 196.

²¹ Kritički promatrajući takvo američko nastojanje za posebnim stratejskim odnosima neki ruski autori to nazivaju pukom fasadom. Davidov, J.P., *Rossija i NATO posle bala, SA* 1998. br. 1.

smanjuje ruske utjecaje i da se slabe postojeće veze nekih bivših sovjetskih republika s Moskvom. Od početnih sumnji glede djelovanja Zajednice Nezavisnih Država išlo se na otvoreno promoviranje slobodnijih odnosa s Amerikom, koji automatski znače slabljenje veza s Rusijom. To se posebice odnosi na zemlje srednje Azije gdje je američki kapital započeo snažnu utakmicu s tradicijom ruskih veza i odnosa i gdje je već danas američka politika dobila snažna uporišta. Svi pokušaji da se ojača Zajednica Nezavisnih Država nailaze na američku sumnjičavost, a najave novih bjelorusko-ruskih veza negativno su ocijenjene u Washingtonu kao pokušaj stvaranja nekoga novog SSSR-a. Uz potiskivanje ruskih interesa iz srednje Europe, to isto se sada događa i na jugoistoku Europe, a američko razvijanje odnosa s baltičkim državama, također, treba pokazati američki interes za to područje.

Potpisivanje Dvostranog sporazuma između Rusije i NATO-a 1997. godine bio je svakako vrhunac u pokušaju kooperativnog tretiranja Rusije i u formalnom pogledu trebao je pokazati spremnost da Rusija ima poseban oblik veza s atlantskom zajednicom. U praktičnom smislu to je značilo veću kooperativnost Rusije glede postojećih međunarodnih kriza (Bosna i Hercegovina, Bliski istok, Irak), a s druge strane, postalo je očito da taj ugovor ne daje nikakve šanse za stvaranje nekoga strategijskog partnerstva do kojeg je Rusiji posebno stalo. Potpisivanje Ugovora NATO-a s Ukrajinom još više je smanjilo formalnu vrijednost ruskih veza s NATO-om, a izrazito nacionalistički komunistički primat glasova u ruskoj Dumi samo je ojačao pitanja vezana uz naslijeđe i pravac kretanja velike euroazijske države.

S obzirom na tekući ruski razvoj i unutarnje probleme može se očekivati da će ta mješavina politike stanovitih ustupaka i odlučnog suzbijanja pokušaja ruskog širenja biti i daljnja karakteristika rusko-američkih odnosa. Za razliku od vremena postojanja SSSR-a, američka politika svjesna je danas realne vrijednosti,²² odnosno slabosti Rusije i teško bi bilo očekivati da bi u procesu izgradnje bilateralnih odnosa bila podložna nekim drugim rješenjima, osim onih koja su utemeljena na stvarnoj vrijednosti i koristi od Rusije.

Zahvaljujući ulasku američkih snaga u Bosnu i Hercegovinu, *područje jugoistočne Europe* dobilo je na važnosti za američku politiku. Najprije je američko izjašnjavanje za održavanje Daytonске BIH označilo automatski potrebu dugog ostajanja vojnih snaga u toj zemlji, da bi usporedo s promjenama u susjedstvu, također, ojačao američki interes za jug Europe. Promjene u Bugarskoj i Rumunjskoj na vlast su dovele nesocijalističke snage, koje odlučno podržavaju prozapadnu i proameričku orijentaciju. Obje zemlje jasno ističu svoju spremnost za ulazak u NATO. Albanija je to također najavila, te razvijanje odnosa s Amerikom na političkom i vojnom planu čini od sve tri bivše socijalističke zemlje važne točke u lancu bliske kosovske krize.

Makedoniju je pak preventivna diplomacija uspjela sačuvati i održati na životu, da bi sada nakon razbuktavanja kosovske krize Makedonija postala glavno političko i

²² Promatrajući Rusiju u cjelovitom euroazijskom kompleksu, Brzezinski ističe da je za buduće ocjene razvoja potrebno imati na umu tri činjenice: 1. da je samo jedna država superdržava, 2. da je to neeuroazijska zemlja, 3. da je područje Euroazije izloženo dominaciji neeuroazijske supersile.

Brzezinski, Zb., *The Grand Chessboard...*, op. cit., str. 197.

strategijsko uporište iz kojeg se namjerava djelovati u pravcu kontroliranja ukupne kosovske krize. Po Clintonovim ocjenama, rješavanje kosovske krize postalo je nacionalnim interesom SAD-a, što znači da je i vojnu silu moguće upotrijebiti, kako bi se očuvali američki interesi. Ne samo humanitarni elementi vezani uz položaj albanskog stanovništva već upravo opasnost prelijevanja krize iz Kosova, mogućnost angažiranja novih balkanskih aktera, pitanje opstanka Makedonije i, na kraju, otvorena opasnost zaoštavanja odnosa, pa možda i otvorenog sukoba između dviju članica NATO-a – Grčke i Turske, vode Clintonovu administraciju tome da Kosovo uvrštavaju u vitalne američke interese.

Destabilizacija NATO-a na južnom krilu sigurno bi imala svoga odraza na ukupne američke pozicije u Europi, gdje bi američko vodstvo bilo prilično uzdrmano. Osim toga, u strategijskom rasponu jugoistočna Europa, Bliski istok, Zaljev i srednja Azija stoje u izravnim vezama, a upravo u tim središtima teku sadašnji i neki novi američki globalni angažmani.

Stoga se već sada može pretpostaviti da će kosovska kriza:

- otvoriti prostor za šire američko angažiranje duljeg vremenskog trajanja,
- ponovo će se potvrditi američka vodeća uloga u operacijama održanja mira na jugoistoku Europe,
- osigurat će se prostor za dugotrajnije američko djelovanje i nazočnost koja bi mogla kontrolirano voditi održavanju razine sukoba ili pak rješavanju krize.²³

Svoj dodatni interes za jugoistok Europe Amerika je pokazala svojim planom SECI, koji je trebao biti širi i potpuniji od europskog regionalnog pristupa. Nudeći pragmatične oblike suradnje, trebalo je omogućiti tješnje povezivanje 11 zemalja jugoistoka s Amerikom i potiskivanje ruskog interesa sve do moldovsko-ruske granice. Nakon toga uslijedio je Clintonov plan djelovanja za jugoistočnu Europu, kojim Bugarskoj, Rumunjskoj, Makedoniji i Sloveniji nudi proširenje bilateralne političke, vojne i gospodarske suradnje. Bila je to priprema za stvaranje multilateralnih vojnih snaga u Makedoniji, koje bi trebale poslužiti kao podrška za rješavanje kosovske krize ili, pak, kao dio interventnih snaga.

Od fizičke vojne nazočnosti pa do planova za zajedničko djelovanje, američka je politika posljednjih nekoliko godina jasno stavila naglasak na jugoistok Europe. Uvjerena da europska diplomacija nije sama u stanju riješiti taj problem, američka politika ponovo ispunjava vakuum, ulazi u značajno strategijsko područje, nastoji lokalizirati krizu, i slično kao i u ostalim dijelovima euroazijskog prostora, nastoji udaljiti eventualne ruske utjecaje. Tu se daje i odgovor na pitanje, je li riječ o dugoročnijem američkom djelovanju ili je ono samo dio aktivnosti Clintonove administracije koja je upravo jugoistok Europe uzela kao svoj poligon uspješnog vanjskopolitičkog vježbanja?

Glede specifičnog razvoja ovog dijela Europe, koji po svim pokazateljima zaostaje za srednjom Europom, očito da američka politika svoju dugotrajniju nazočnost smatra

²³ Vukadinović, R., "Američka vanjska politika i Jugoistok Europe", *Politička misao*, br. 4, 1998.

nužnom. Ona bi konkretno trebala zaustaviti obnavljanje sukoba u Bosni i Hercegovini, vodila bi smirivanju stanja na Kosovu i eliminiranju opasnosti širenja kriznih zbivanja. S druge strane, američka nazočnost trebala bi sve te zemlje postupno kroz demokraciju voditi u neke više sfere suradnje i boljih međusobnih odnosa, što bi trebao biti i njihov put za približavanje europskoj integraciji. Rangirajući zadaće pojedinih zemalja i svrstavajući pojedine zemlje prema važnosti, kao i dosad ostvarenim rezultatima u pogledu tranzicije, američka politika jasno postavlja i okvir za buduće poteze kojima će se nagrađivati uspjehe, a kažnjavati propuste ili pak antiameričko ponašanje. Očekuje se da će američka politika ne samo držati mir ili unositi mirna rješenja već da će kombinacijom političkih, vojnih i gospodarskih sredstava biti u stanju na nov način definirati političke odnose na ovim nemirnim prostorima, stvoriti podobne režime i izgraditi novu sliku jugoistoka Europe. Takva zadaća, međutim, zahtijevat će, uz obilje različitih sredstava, dugi vremenski angažman.

2. Azija i Pacifik

U odnosu prema Kini američka je politika nastavila politiku konstruktivnog angažiranja. Iako se NR Kina u SAD-u uzima kao zemlja koja bi eventualno za 15 do 20 godina mogla ozbiljnije ugroziti američko globalno vodstvo, a dio američkih promatrača već sada upozorava na tzv. kinesku opasnost,²⁴ ipak je Clintonova ekipa zauzela smireniji stav. Politika konstruktivnog angažiranja prema Kini u praksi znači da Kina kao nagradu za razvijanje intenzivnih gospodarskih odnosa i poboljšanje demokratskih prava i sloboda u zemlji dobiva klauzulu najvećeg povlaštenja u trgovinskim odnosima. Uz pozive Kini da postane ravnopravan i odgovoran član međunarodne zajednice, odnosno novoga svjetskog poretka, pokretana su i pitanja ljudskih prava u Kini, uz istodobno američko inzistiranje na protivljenju prisilnom uključivanju Tajvana u Kinu.

U spletu brojnih veza koje danas povezuju NR Kinu i SAD značajno je svakako bilo skidanje embarga s isporuke američke nuklearne tehnologije u mirne svrhe, što je omogućilo Kini da nabavlja opremu za svoje nuklearne elektrane. Kina se sa svoje strane obvezala da neće prodavati nuklearnu opremu Iranu, čime je američka strana također bila zadovoljna. No uz kinesko inzistiranje na što bržem ulasku u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO), američka strana nezadovoljna je kineskom nespretnošću većeg otvaranja tržišta, čime se stalno povećava američki dug Kini (više od 47 milijardi dolara).

Doživljavajući Kinu kao zemlju koja bi za sljedećih dvadeset godina mogla postati najveći industrijski proizvođač na svijetu, američka strategija nastoji realno sagledati mjesto Kine. Već danas je očito da socijalistički društveno-politički razvoj Kine i gospodarska osnovica postavljena na tržišno kapitalističkim odnosima sve teže zajedno koegzistiraju i da se lako može dogoditi da i mnogoljudna Kina zapadne u teškoće. One ne samo da mogu biti gospodarskog karaktera, već na temeljima takve krize, može doći u pitanje i sam opstanak NR Kine. Koliko bi takav razvoj mogao biti pogodan

²⁴ U nizu američkih analiza Kina se vidi kao kandidat za najvećeg suparnika u budućnosti. B. R. Rosen and A. L. Ross, *Competing U. S. Grand Strategies in Eagle Adrift: American Foreign Policy at the End of the Century*, New York, 1997., str. 120-121.

američkim interesima, jer bi eliminirao veliku zemlju koja može biti u budućnosti značajan suparnik Americi, a k tome još ima i socijalistički predznak – ipak za sada u Washingtonu preteže uvjerenje da je s Kinom najbolje održavati široke kontakte bez posebnog pomaganja ili ubrzavanja kriznog razvoja. Kriza na azijskim prostorima, u kojoj bi prestala postojati središnja vlast u Pekingu, mogla bi imati goleme posljedice, te je za američke strategijske i gospodarske interese bolje još uvijek vidjeti NR Kinu kao zemlju koja, iako ne dijeli sve američke poglede na svjetski poredak ili ulogu vodeće svjetske sile, ipak održava mir i stabilnost na golemim prostranstvima azijskog kontinenta.

Japansko-američki odnosi, uz svoju uhodanu gospodarsku vezanost, dobili su novu značajnu strategijsko vojnu komponentu. U želji da se dio odgovornosti za sigurnost azijskog prostora prebaci na Japan, u rujnu 1997. potpisane su nove smjernice o obrambenoj suradnji. Time je omogućeno Japanu da prvi put od Drugog svjetskog rata sudjeluje u vojnim operacijama izvan svoga prostora u slučaju nekog sukoba u kome bi sudjelovale SAD. Uz točno navođenje vojnog karaktera japanskog sudjelovanja u takvom eventualnom sukobu, područje japanskog djelovanja nije točno precizirano. “Područje koje okružuje Japan” dostatno je određeno koje ne definira regiju sukoba i može se prilično široko interpretirati. Ono što je najviše zabrinulo Kinu moglo bi se odnositi na situaciju u kojoj bi se japanske snage zajedno s američkima mogle pojaviti u nekom sukobu Kine s Tajvanom.²⁵

U svakom slučaju, ubrzano jačanje vojne sile Japana, uz nove mnogo šire mogućnosti konkretnog djelovanja, izraz su, na jednoj strani, američkog uvjerenja da je riječ o pouzdanom i dugoročnom savezniku na koga se može računati. S druge strane, za dio azijskih zemalja, predvođenih NR Kinom, ta nova japanska militarizacija vidi se kao izvor novih mogućih napetosti u azijskom području.

Krah financijskih tržišta u jugoistočnoj Aziji, uz gospodarsko financijske probleme, otvorio je američkoj politici i brojna nova pitanja. Podržavajući aktivnosti Međunarodnog monetarnog fonda u pravcu hitnog saniranja i stabiliziranja prilika u jugoistočnoj Aziji, američka politika najviše se bojala vojnih i političkih posljedica krize. Gospodarske teškoće vidjele su se kao moguća osnovica na kojoj bi se mogli roditi nacionalistički i antizapadni pokreti, koji bi uz isticanje regionalnih sukoba imali jasnu antiameričku oštricu. Američke vojne snage stacionirane u Južnoj Koreji i Japanu mogle bi, također, naići na nepogodan tretman. Indonezija je opasna točka na kojoj bi mogao uzavrijeti muslimanski radikalizam, a smanjenje financijskih mogućnosti svih zemalja jugoistočne Azije ogleda se i u smanjenju kupovine američkog oružja i opreme. A kako su te zemlje posljednjih godina bile značajni kupci američkog oružja, očito je bilo da samo stabilizacija prilika odgovara američkim političkim, vojnim i gospodarskim interesima.

²⁵ O kineskoj zabrinutosti vidi: Taishan, Z., “New Development in Japan-US Military Relationship: A Perspective of the Revision of Japan US Defence Cooperation Guidelines”, *International Studies*, 1997., br. 6-8.

3. Američka politika na Bliskom istoku

Glavni izvanjski akter na području Bliskog istoka jest američka politika koja i dalje mora pažljivo balansirati između svoje podrške židovskoj državi i zahtjeva arapskog svijeta. Početni uspjesi u dobivanju autonomije za palestinski živalj usporeni su izgradnjom novih židovskih naselja i prilično tvrdom političkom linijom Netanjahua. Istovremeno, i američke mogućnosti izravnog djelovanja na Izrael nešto su manje upravo zbog radikalizacije izraelskih stajališta. Arapske kritike na ponašanje Washingtona, kao i učestali sukobi u regiji dobivaju još više na značenju smrću kralja Huseina i stvaranjem situacije u kojoj bi Jordan mogao krenuti nekim novim putem. Američka politika u svakom slučaju ostaje i dalje čvrsto angažirana u traženju rješenja, ali isto tako svjesna potrebe dugoročnog angažmana i pažljivog laviranja na izraelskoj i arapskoj strani. Ta pozicija danas je nešto lakše ostvariva, jer ne postoji druga supersila i nema straha od nekoga suparničkog djelovanja.

Smanjena politička retorika na iranskoj strani i prvi pokušaji blagog približavanja između Irana i SAD ipak nisu približili dvije zemlje. Američka politika i dalje ostaje za Iran kao glavni neprijatelj i protivnik, a američka politika pak pažljivo prati zbivanja u Iranu i oko Irana. Neke prijašnje strategijske procjene o mogućnostima stvaranja stanovitog trokuta Iran-Kina-Rusija ipak su se pokazale previše neprirodne i unatoč pokušaju razvijanja rusko-iranskih ili iransko-kineskih veza, o nekom trostranom savezništvu nema govora.²⁶

Irak je po mnogo čemu i dalje glavna meta američke politike na Bliskom istoku. Zemlja koja je već jednom izazvala veliku vojnu akciju snaga novog svjetskog poretka, predvođenih SAD-om, ostaje i dalje kao glavni izazivač američkoj politici. Pokušaji Sadamovog režima da ublaži embargo, igre s promatračima UN, kao i pokušaji izgradnje i skrivanja pogona za proizvodnju nekih vrsta bioloških otrova, u situaciji kad je to odgovaralo Clintonu, vodili su zračnim napadima na Irak. Ovog puta u njima je sudjelovala Velika Britanija, čime je ponovno bilo pokazano jedinstvo dviju zemalja, ali i spremnost Amerike da odlučno djeluje u odnosu prema svim izazivačima novoga svjetskog poretka i američkog vitalnog interesa. Iako je ta akcija u pozadini imala i svoju unutarnju političku dimenziju (skandal s Monikom Lewinsky), ipak je ona u cjelini potvrdila bitne odrednice američke strategije za novo stoljeće i odlučnost kažnjavanja svih onih zemalja koje ne prihvaćaju takve odnose.

4. Američka politika na zapadnoj hemisferi

U tom su području američke strategijske pozicije stabilne i točno fiksirane. Suradnja s Kanadom maksimalno se razvija i ne postoje nikakvi politički problemi koji bi mogli taj tempo usporiti. U okvirima NAFTA-e dvije zemlje dobile su izvanredne uvjete za proširenje svojih veza, a sada je i Meksiko uključen u dinamičnije oblike gospodarskog povezivanja. Iako to zahtijeva pojačano američko angažiranje u nekim kritičnim situacijama, ipak u cjelini proširenje NAFTA-e ostaje kao cilj kome će se težiti u ukupnom okupljanju zemalja Latinske Amerike.

²⁶Brzezinski, Zb., *Out of Control*, New York, 1993., str. 198.

Kuba se jedina nalazi kao zemlja koja ne prihvaća američko vodstvo, ali uvjerena da su Castrovci dani odbrojani, američka administracija počela je s kontroliranim otvaranjem prema Kubi. Nakon Papinog posjeta Kubi, to otvaranje kanala trebalo bi, na jednoj strani, riješiti neka humanitarna temeljna pitanja preživljavanja Kubanaca, dok, s druge strane, priljev roba i dolara treba ubrzati unutarnju podjelu i buduću transformaciju.

Promatra li se danas američke strategijske okvire globalnog djelovanja u usporedbi s praktičnim akcijama, može se jasno ustvrditi da su sve teze o tome kako nastupa doba pada američkog mjesta i uloge u svjetskim poslovima, potpuno demantirane. Takva predviđanja, još od vijetnamskog rata, tvrdila su da je završen put američkog uspona i da u okvirima teorije hegemonске stabilnosti Amerika ne može biti hegemon u međunarodnim odnosima.²⁷

Završetak hladnog rata, krah europskog socijalizma i urušavanje nekadašnje super-sile SSSR-a, dali su SAD-u novi polet, čime su stvorene nove mogućnosti gospodarskog i političkoglobalnog vojnog djelovanja.

Unatoč postojanju značajnih gospodarskih središta: Japana i Europske unije, američka politika je na svim prostorima vodeća. Zasnivajući to vodstvo na uspješnom gospodarskom razvoju (ubranom i stalnom rastu bruto-proizvoda, minimalnoj inflaciji, povećanoj zaposlenosti i konstantnom rastu produktivnosti rada), Clintonova administracija mogla je relativno uspješno te materijalne činitelje nadopuniti nematerijalnim (donošenjem političkih odluka strategijskog značenja). Uspjeh Clintonove administracije dio američkih promatrača vezuje uz fiskalnu disciplinu koja se odlučno provodi, jačanje multilateralizma u međunarodnoj trgovini (WTO, NAFTA, APEC) i u stalnom jačanju američkog sustava obrazovanja.²⁸ Ako se takvi trendovi nastave, može se očekivati da će budućnost koja dolazi biti u znaku Amerike i njezina globalnog vodstva, čega je ona sve više svjesna.

Za svijet ostaje činjenica da je novi svjetski poredak danas predvođen Amerikom i da američka politika može i želi globalno djelovati. U kojoj mjeri će s njom surađivati ostali akteri, kakav će biti doprinos međunarodnih organizacija i hoće li prva i jedina svjetska supersila ispuniti očekivanja, ostaje da se vidi.

²⁷ Lutwak, E., *The Endangered American Dream: How to Stop the United States Becoming a Third World Country and How to Win Geoeconomic Struggle for Industrial Supremacy*, New York, 1993.

²⁸ *The Wall Street Journal*, 11. veljače 1997.

Radovan Vukadinović

GLOBALIZATION AND GLOBAL AMERICAN POLITICS

Summary

The United States of America are the front runner of the contemporary process of globalization. The global American superiority in the political, military, economic, and cultural spheres goes hand in hand with the globalization trends, focusing on the activity of the global leader. The design of the new strategic approach which was to include its vision of the new relations as well as of its global leading role, has been unhurried and circumspect. In the course of two Clinton's mandates the finishing touches of that new outlook got concrete contours in practical actions, so it seems that the search for the place of the leader is soon going to be called off. The American politics is entering the next millennium as a well-defined and organized enterprise with well-thought out global objectives.